

"Hayat, vücut ve nurun, dışları gibi içleri de şeffaf olduğundan, kesif perdeler hükmünde olan esbab vaz edilmemiştir. Yalnız pek ince, nazik perdeleri andıran vesait varsa da, altında dest-i kudret görünür." ifadelerini izah eder misiniz?

Eşyanın iki yüzü var; birisi **mülk** yüzü, diğeri ise **melekut** yüzüdür.

Mülk, eşyanın dış yüzü yani bize görünen yüzüdür; bu yüzde sebep sonuç ilişkisi hakimdir, yani bütün işler sebepler eli ile yapılıyor. Bu yüzde zıtlar iç içedir iyi kötü, güzel çirkin, ağır hafif, büyük küçük beraber bulunuyor.

Eşyanın **melekut** yüzünde, yani iç yüzünde her şey şeffaf ve berraktır. Eşyanın iç yüzündeki berraklık ve şeffaflık mülk yüzündeki gibi sebep ve sonuç ilişkisinin ve zıtların beraber bulunmamasını ifade eder. Yani eşyanın hakiki gerekçe ve hikmetlerinin hükmettiği alandır melekut tabiri. Allah bazı hikmetlerinden dolayı dünyada zıtları cem etmiştir. İmtihan gereği bazı zararlı ve çirkin maddeleri yaratmıştır. Sıcak ile soğuk, ışık ile karanlık, iyilik ile kötülük gibi çok zıtları iç içe ve beraber yaratmıştır.

Dünyadaki bu çirkin ve zararlı maddeler ile isim ve sıfatları arasına da sebepleri koymuş ki aralarında direk olarak bir temas görülmesin. Zira Allah'ın izzet ve azameti, bu gibi zararlı ve çirkin maddeler ile direkt bir mübaşeretini yani teması kabul etmiyor. Hem de insanların haksız ve yersiz şikayet ve isyanları direkt olarak Allah'a gitmemek için, Allah zahiren çirkin gibi duran o maddeler ile arasına perde olsun diye sebepleri koyuyor.

Mesela ölüm, hastalık, musibet gibi haller Allah'ın bazı isim ve sıfatlarına zahiren uygun düşmüyor. Aslında bu hallerin iç yüzü ve hakikat-i halleri çirkin ve zararlı değildirler. Ama insan gibi akli ve idraki sınırlı varlıklar, her zaman bu hallerin hakiki vechesini ve cephesini göremedikleri için şikayet ve isyan ediyorlar. Şayet bu haller ile Allah'ın kudreti arasına sebepler vasıta olarak girmese idi, şikayet ve isyanlar direkt olarak Allah'a gidecekti ki bu da Allah'ın izzet ve gayretine dokunacaktı. İşte sebepler isyan ve şikayetin hedefini şaşırtıp bir nevi paratoner gibi şikayet ve isyanları kendi üstüne çekip, asıl mercii olan Allah'ı tenzih etmiş oluyorlar. Mesela bir anne ve baba çok sevdiği yavrusunu feci bir şekilde kaybetse Allah'a değil sebeplere kızar, şikayet ve isyan ateşini sebeplerin üstünde söndürür. Bu yüzden Allah sebepleri vasıta olarak araya koymuş ki isyan ve şikayet kendi Zatına gelmesin.

Bununla beraber Allah'ın bazı nimetleri ve mahlukları vardır ki hem mülk yüzü hem

---

de melekut yüzü şeffaf ve parlaktır. Her vechesi ile Allah'ın isim ve sıfatlarına münasip bir mahiyettedir. Zahir yüzü de olsa çirkin ve zararlı bir tarafı yoktur.

Mesela varlık, hayat, nur, iman, hidayet gibi şeylerin her tarafı güzel ve hoştur. Bu nimetlerin hiçbir cephesinde Allah'ın isim ve sıfatları ile münasip olmayan bir hal yoktur. Bu yüzden Allah bu nimetler ile arasına kesif ve kalın sebepleri koymamıştır. Bu nimetler ile isimleri arasındaki mübaşeret zahire yakın bir şekilde tezahür eder. Hangi insan kalkıp da diyebilir, hayat kötü, nur kötü, varlık kötü; neden bunları bana verdin deyip sızlanabilir. İşte bu nimetlerin iki yüzünün de temiz ve parlak olması bu manayadır. Yani bu nimetlerin hiçbir yönünde şikayete konu bir şeyin olmaması, her iki yüzü de temiz şekilde tasvir edilmiştir.

Bu nimetlere de sebep olarak gayet zayıf ve şeffaf şeyleri tayin ve tahsis etmiş ki, her insan bu nimetlerin arka cephesinde Allah'ın kudret ve rahmet elini görüp şükredebilsin. Zaten kainattaki bütün nimetler ve güzellikler hayat, vücut ve nur gibi temel şeyler üstüne bina edilmiştir. Şayet bu temellerin sebepleri kesif ve kuvvetli olsa idi, insanlar bu temel nimetlerin arkasındaki sonsuz kudreti ve rahmeti göremeyip bütün bütün yoldan çıkardı.